

Benchmarking m.b.t. de toestand van milieu en natuur

-
(februari 2009)

Deel A - Studie Benchmarking m.b.t. de toestand van milieu en natuur	1
1 REGIOSELECTIE	3
1.1 Methodiek.....	3
1.1.1 Afbakening van de regio's	3
1.1.2 Indicatoren voor regioselectie	3
1.1.3 Statistische analyse.....	3
1.1.4 Kwalitatieve selectiecriteria	4
1.2 Resultaten	4
1.2.1 Lijst van vergelijkbare regio's.....	4
2 INVENTARISATIE VAN VERGELIJKINGSINDICATOREN	5
2.1 Methodiek.....	5
2.1.1 Selectie van de vergelijkingsindicatoren.....	5
2.1.2 Inventarisatie van beschikbare data.....	5
2.2 Resultaten	6
2.2.1 Beschikbaarheid van regionale data	6
Deel B - Verzamelde datareeksen	7
3 DATAREEKSSEN VOOR BENCHMARKING	9
3.1 Gegenereerd huishoudelijk afval.....	9
3.2 Emissie van verzurende stoffen.....	10
3.3 Blootstelling aan fijn stof (PM10).....	12
3.3.1 Blootstelling aan fijn stof (PM10) (1)	13
3.3.2 Blootstelling aan fijn stof (PM10) (2)	14
3.4 Emissie van broeikasgassen	15
3.5 Energieconsumptie	16
3.6.1 Hernieuwbare energie (1)	17
3.6.2 Hernieuwbare energie (2)	18
3.7 Afvalwaterbehandeling	19
3.8 Huishoudelijk waterverbruik	20
3.9 Nutriëntenbalans voor stikstof (N)	21
3.10 Oppervlakte voor biologische landbouw.....	22
3.11 Bosgezondheid – beschadigde bomen.....	23
3.12 Beschermde gebieden.....	24
4 OVERZICHT VAN DE LANDEN/REGIO'S – DATA VOOR DE BEREKENING VAN RATIO'S.....	25
4.1 Bevolking	25
4.2 Bruto Binnenlands Product	26
4.3 Totale landoppervlakte	27
4.4 Bruto Toegevoegde Waarde – Industrie.....	28
4.5 Oppervlakte voor landbouw	29
Bijlagen.....	31
Bijlage 1: Contactpersonen bij de betrokken regio's	33
Bijlage 2: Geraadpleegde (data)bronnen.....	35
Bijlage 3: Overzicht van de bij de bevraging niet-weerhouden indicatoren	37

Deel A

Studie “Benchmarking m.b.t. de toestand van milieu en natuur”

SITUERING

In opdracht van de Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur & Energie werd een studie¹ uitgevoerd met als doel:

- 1) het opmaken van een onderbouwde lijst van met Vlaanderen vergelijkbare regio's, met het oog op een benchmarking van de toestand van milieu en natuur;
- 2) het bijeenbrengen van vergelijkbare cijferreeksen voor deze regio's.

De opdracht bestond derhalve uit een onderzoeksluik (regioselectie) en een inventarisatieluik (verzamelen van cijfermateriaal uit de geselecteerde regio's). Hieronder worden de werkwijze en resultaten van deze onderdelen weergegeven. Een uitgebreide beschrijving is opgenomen in het eindrapport² van deze opdracht.

¹ Benchmarking m.b.t. de toestand van milieu en natuur: creëren en onderbouwen van een lijst van vergelijkbare regio's en opstellen en invullen van vergelijkingsindicatoren – opdracht uitgevoerd door SUM Research in samenwerking met Rambøll Management Brussels.

² Benchmarking m.b.t. de toestand van milieu en natuur - Deel 1: Regioselectie & Deel 2: Vergelijking regionale milieu-indicatoren.

1 REGIOSELECTIE

1.1 Methodiek

De regioselectie werd gemaakt op basis van statistische analyse, aangevuld met een kwalitatieve beoordeling.

1.1.1 Afbakening van de regio's

De studie beperkt zich tot de regio's uit de Europese Unie (EU), aangevuld met Noorwegen en de Verenigde Staten van Amerika (VS).

De term 'regio' komt in kader van deze studie niet overeen met één welbepaald NUTS-niveau³. Het al dan niet weerhouden van een regio van een bepaald niveau na de statistische analyse wordt onder meer bepaald door de beschikbaarheid van milieudata en de gelijkenis met Vlaanderen op vlak van geografische en socio-economische kenmerken. Een regio kan dan ook betrekking hebben op een stadsregio, op een provincie of departement, en zelfs op een volledig land.

1.1.2 Indicatoren voor regioselectie

De statistische vergelijking van de verschillende regio's geschiedde op basis van vijf indicatoren, welke een aantal belangrijke kenmerken van Vlaanderen als regio weergeven. Focus werd gelegd op kenmerken die tevens een aanzienlijke impact uitoefenen op de toestand van milieu en natuur in Vlaanderen: hoge bevolkingsdichtheid, hoogproductieve en geïndustrialiseerde regio, hoge transportintensiteit, intensieve landbouw. Volgende indicatoren werden weerhouden:

1. Bruto Binnenlands Product per capita (€/inwoner)⁴;
2. Bevolkingsdichtheid (inwoners/km²);
3. Vrachtwagenvervoer⁵ per km² ([1000 km/dag]/totale oppervlakte);
4. Effectief gebruikt areaal voor landbouw (% van totale oppervlakte);
5. Bruto Toegevoegde Waarde voor de industrie (% van totale Bruto Toegevoegde Waarde).

Voor de EU-regio's werden deze indicatoren ingevuld op basis van de gegevens van Eurostat⁶ (regionale statistieken). De gegevens voor Noorwegen en de Verenigde Staten werden opgevraagd via officiële websites 'Statistics Norway'⁷ en 'Fedstats'⁸.

1.1.3 Statistische analyse

Op de data bij deze indicatoren werd een statische (cluster)analyse uitgevoerd met het oog op het genereren van clusters van vergelijkbare regio's.

Wegens het voorkomen van ontbrekende waarden of niet vergelijkbare data, werd de clusteranalyse als volgt opgedeeld:

³ Nomenclature of regional units for statistics (Eurostat).

⁴ BBP gemeten in koopkrachtpariteiten.

⁵ Totaal aantal kilometers door vrachtwagens gereden exclusief de intraregionale trips (transit- + export- + import-verkeer)

⁶ <http://ec.europa.eu/eurostat/>

⁷ <http://www.ssb.no/english/>

⁸ <http://www.fedstats.gov/>

- (a) EU-15-regio's: op basis van 5 indicatoren;
- (b) EU-15-regio's: op basis van 4 indicatoren⁹;
- (c) Vlaanderen versus regio's uit de nieuwe EU-lidstaten;
- (d) Vlaanderen versus regio's uit Noorwegen;
- (e) Vlaanderen versus Verenigde Staten.

1.1.4 Kwalitatieve selectiecriteria

Teneinde de opdracht hanteerbaar te houden binnen de gestelde uitvoeringstermijn werd van bij aanvang het aantal te weerhouden regio's beperkt tot 10 + 1 (Wallonië). De statistische clusteranalyse resulteerde echter in een groter aantal vergelijkbare regio's. De kwantitatieve analyse werd bijgevolg aangevuld met een kwalitatieve beoordeling van de geselecteerde regio's op basis van *geografische en ecologische kenmerken* (reliëf, grootte, aanwezigheid van grote rivieren, bosgebieden,...). Tevens werd gekeken naar de geografische spreiding van de regio's en werden maximaal 2 regio's per land in de definitieve selectie weerhouden.

1.2 Resultaten

1.2.1 Lijst van vergelijkbare regio's

Op basis van de hierboven beschreven selectiemethodiek werd een lijst van vergelijkbare regio's opgesteld;

<i>Met Vlaanderen vergelijkbare regio's</i>	
Op basis van de clusteranalyse:	
- Baden-Württemberg – Duitsland	- Veneto - Italië
- Sachsen - Duitsland	- Emilia-Romagna - Italië
- Bayern – Duitsland	- Lazio - Italië
- Hessen - Duitsland	- Yorkshire and the Humber – VK
- Nordrhein-Westfalen – Duitsland	- South East – VK
- Île-de-France – Frankrijk	- Slovenië
- Denemarken	- Közép-Magyarország – Hongarije
- Nederland	- Aust-Agder - Noorwegen
- Pais Vasco – Spanje	- Delaware – VS
- Comunidad Foral de Navarra - Spanje	- Rhode Island – VS
- Cataluña – Spanje	- New-Jersey – VS
- Comunidad de Madrid – Spanje	- Connecticut – VS
- Lombardia - Italië	- Maryland – VS

Tabel 1: Lijst van vergelijkbare regio's

⁹ Exclusief “vrachtwagenvervoer per km²”

Met Vlaanderen vergelijkbare regio's, opgenomen in het inventarisatieluik van de studie (10+1):

- Baden-Württemberg – Duitsland	(BAW)
- Sachsen – Duitsland	(SAC)
- Île-de-France - Frankrijk	(IDF)
- Lombardia – Italië	(LOM)
- Yorkshire and the Humber – VK	(YOR)
- Denemarken	(DEN)
- Nederland	(NED)
- Slovenië	(SLO)
- Cataluña – Spain	(CAT)
- Aust-Agder – Norway	(AUA)
- Wallonië – Belgium	(WAL)

Tabel 2: Lijst van vergelijkbare regio's die werden opgenomen in het inventarisatieluik

2 INVENTARISATIE VAN VERGELIJKINGSINDICATOREN

2.1 Methodiek

2.1.1 Selectie van de vergelijkingsindicatoren

Voor de selectie van de vergelijkingsindicatoren werden uitgegaan van de lijst van sleutelindicatoren uit het Vlaamse Milieubeleidsplan¹⁰. Voor elke indicator werd vervolgens de vergelijkbaarheid nagegaan met de indicatoren gebruikt in een Europese context, zoals de “Core Set of Indicators” (CSI) van het Europees Milieuagentschap¹¹ en “Structural Indicators” (SI) of “Sustainable Development Indicators” van Eurostat¹².

Vlaamse indicatoren welke niet vergeleken konden worden met een Europese indicator, werden niet weerhouden. Uiteindelijk werden 22 vergelijkingsindicatoren geselecteerd (zie verder).

2.1.2 Inventarisatie van beschikbare data

In een eerste fase werden voor elke geselecteerde regio contactgegevens opgespoord. De contactname van de (Europese) regio's verliep via de NFP (National Focal Points) van het EEA-Eionet. Vervolgens werden de aangeduide contactpersonen gecontacteerd¹³ en bevraagd betreffende de data voor de geselecteerde milieu-indicatoren.

Op basis van de door de contactpersonen aangeleverde data, databronnen en metadata werd tenslotte getracht inzichten te verwerven in de beschikbaarheid en vergelijkbaarheid van de datareeksen.

¹⁰ Indicatoren zijn raadpleegbaar op: http://www.lne.be/themas/beleid/beleidsplanning/opvolging_milieubeleid/

¹¹ <http://themes.eea.europa.eu/indicators>

¹² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/pls/portal/url/page/PGP_DS_STRIND/PGE_DS_STRIND_01

¹³ De contactpersonen zijn vermeld in bijlage I.

2.2 Resultaten

2.2.1 Beschikbaarheid van regionale data

Uit de inventarisatieoefening is gebleken dat 22 indicatoren een te groot pakket vormen om binnen de gestelde termijn een vergelijking op regionaal niveau te maken. De respons uit de regio's varieerde tussen 4 en 21 indicatoren (zie tabel 3). Slechts voor een beperkt aantal van de in deze studie weerhouden indicatoren bleken bovendien voldoende bruikbare data beschikbaar. Met "bruikbaar" wordt bedoeld dat er cijfers beschikbaar zijn die een vergelijking met andere regio's toelaten. Dit wil zeggen dat a) de definitie van de betreffende indicatoren volledig of in sterke mate overeenkomend is en b) de onderliggende data beschikbaar zijn.

De 22 onderzochte indicatoren¹⁴ werden op basis van de verzamelde informatie ondergebracht in 3 groepen, in overeenstemming met hun geschiktheid voor benchmarking tussen de geselecteerde regio's:

Goed bruikbare vergelijkingsindicatoren

- Jaarlijkse gegenereerde hoeveelheid huishoudelijk afval
- Dagelijks huishoudelijk waterverbruik
- Jaarlijkse emissie van verzurende stoffen
- Nutriëntenbalans voor stikstof
- Blootstelling aan fijn stof (PM10)
- Oppervlakte voor biologische landbouw

Indicatoren met veel vergelijkingspotentieel, dus opportuun om mee verder te werken

- Jaarlijkse energieconsumptie
- Aandeel hernieuwbare energie
- Jaarlijkse emissie van broeikasgassen
- Afvalwaterbehandeling
- Beschermde gebieden
- Aandeel beschadigde bomen

Indicatoren met minder vergelijkingspotentieel

- Verpakkingsafval
- Status van de Rode Lijst-soorten
- Emissie van zware metalen naar lucht
- Management van verontreinigde sites
- Overschrijdingen van ozon-drempelwaarde
- Biochemisch zuurstofverbruik oppervlaktewater
- Bebouwde oppervlakte
- Volume personenvervoer
- Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
- Publieke uitgaven mbt milieu

Voor de indicatoren uit groepen 1 en 2 werd de verzamelde data gegroepeerd. Deze datareeksen zijn opgenomen onder "3. Datareeksen voor benchmarking" in Deel B van dit rapport.

¹⁴ De beschrijving van de weerhouden indicatoren (groep 1 en groep 2) vindt u onder "Datareeksen voor benchmarking". De beschrijving van de niet-weerhouden indicatoren (groep 3) vindt u onder "Bijlage 3: Overzicht van de niet-weerhouden indicatoren en definities"

Deel B

Verzamelde datareeksen

SITUERING

Voor een 12-tal indicatoren werden de verzamelde data gegroepeerd, waarbij de verzamelde data voor de geselecteerde met Vlaanderen vergelijkbare regio's werden aangevuld met data voor België, de Belgische buurlanden Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk en het EU-15-gemiddelde.

De weergegeven cijfers zijn afkomstig uit ofwel de benchmarksurvey (*Inventaris*) ofwel internationale databanken waaronder Eurostat, EEA AirBase, EEA, EEA-CDDA, ICP-forests of OESO-databank¹⁵ en werden (onder meer op basis van de reacties van de betrokken regio's na de terugkoppeling van de eerste resultaten) in februari 2009 geactualiseerd.

¹⁵ Zie bijlage 2 voor de URL's van de betrokken databanken.

3 DATAREEKSSEN VOOR BENCHMARKING

3.1 Gegeneerd huishoudelijk afval

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Municipal waste generated (Eurostat – SI and SDI)

Verwante indicator: Municipal waste generation (EEA – CSI 016)

Definitie/beschrijving (Eurostat): This indicator presents the amount of municipal waste generated by or on behalf of municipal authorities and disposed of through the waste management system. The bulk of this waste stream is from households, though similar wastes from sources such as commerce, offices and public institutions are included.

Meeteenheid: kg per persoon per jaar

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Eurostat ⁽¹⁾						452	448	464	458	465	474	467	489	469	489	482	483	492	
Nederland	Eurostat ⁽¹⁾						549	563	590	593	599	616	615	622	610	625	624	622	630	
Frankrijk	Eurostat ⁽¹⁾						476	486	497	508	509	516	528	532	513	523	532	538	541	
Duitsland	Eurostat ⁽¹⁾						624	642	658	647	638	643	633	640	601	587	564	563	564	
Verenigd Koninkrijk	Eurostat ⁽¹⁾						499	512	533	543	570	578	592	600	593	605	585	587	572	
Luxemburg	Eurostat ⁽¹⁾						592	589	607	629	650	658	650	656	684	683	678	684	694	
Denemarken	Eurostat ⁽¹⁾						567	619	588	593	627	665	658	665	672	696	737	741	801	
Slovenië	Eurostat ⁽¹⁾						596	590	589	584	551	513	479	407	418	417	423	432	441	
EU-15	Eurostat ⁽¹⁾						505	520	537	540	555	569	572	577	565	564	558	564	562	
Vlaanderen	⁽²⁾																			
Wallonie	⁽³⁾		386	400	420	441	445	435	464	461	468	482	472	472	449	470	460	459	474	
Baden-Württemberg	Inventaris	338	324	320	314	316	311	312	313	312	319	327	318	315	303	306	304			
Sachsen	Inventaris						464	444	415	405	400	389	368	365	340	339	336			
Lombardia	Inventaris*									449	472	488	502	503	508	510	503			
Yorkshire and the Humber	Inventaris*										477			499	505	492	506	495		
Aust-Agder	Inventaris						330			309			270	278	314	382	365	409		
Cataluña	^{(4)*}							454	475	479	529	547	547	553	574	584	578			
Île-de-France	⁽⁵⁾				630		739	723	701	698	738	789		759		768		752		

(1) Eurostat (laatst geactualiseerd op 30/01/2009) - http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg_11_10_1

(2) Studiedienst van de Vlaamse Regering, conform Eurostat-definitie (laatst geactualiseerd op 11/12/2008) - <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Cijfers/Pages/Excel.aspx> - Milieu en natuur ;

(3) Berekening op basis van data van de bevraging 'déchets municipaux (assimilés compris) - kton' ;

(4) Berekening op basis van data van de bevraging 'Residus domestics - kton' ;

(5) Berekening op basis van data Web Eider: 'déchets ménagers et assimilés - kton' - <http://eider.ifen.fr/Eider/series.do#> (geconsulteerd februari 2009);

*: Definitie kan verschillen van de Eurostat-definitie.

3.2 Emissie van verzurende stoffen

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Emissions of acidifying substances (EEA – CSI 001)

Verwante indicator: /

Definitie/beschrijving (EEA): Anthropogenic emissions of acidifying substances: nitrogen oxides, ammonia, and sulphur dioxide, each weighted by their acidifying potential. The factors are for : NO_x = 0,02174, SO₂ = 0,03125 and NH₃ = 0,05882.

Meeteenheid: ton Zuurequivalent

Land/regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België																				
	EEA ⁽¹⁾	8309	8403	8328	8109	8229	8079	7695	7555	7561	6984	7160	6877	6521	6470	6497	6193	6037		
	SO2	11332	11424	11177	10382	9050	8196	7737	7113	6699	5487	5363	5296	4926	4806	4907	4494	4340		
Nederland																				
	NH3	6588	6880	6879	7005	6974	6056	7068	7033	7005	7015	4631	4937	4801	4631	4441	4332	4295		
	NOx												9136	8606	8534	8250	7630	7328		
Frankrijk																				
	SO2												2785	2098	2028	2032	2093	2045		
	NH3												8352	8012	7674	7900	7823	7824		
	EEA ⁽¹⁾	40353	41602	41071	38572	37677	36855	36598	35700	35940	34949	33889	32961	32231	31521	31107	30758	29515		
	SO2	41629	44895	39317	34415	32352	30320	29560	24943	25597	22094	19222	17542	16127	15916	15744	15188	14121		
	NH3	46510	45641	45934	44759	45240	45477	45638	46432	46288	46350	46859	46050	46168	44578	44171	43834	43537		
Duitsland																				
	NOx	62222	57286	53830	51474	48384	46340	44527	42751	41718	41037	39452	37713	35658	34348	33308	31450	30312		
	SO2	167283	122930	100362	89546	74961	53873	45257	37710	30281	24882	19919	20041	18783	18905	18197	17922	17449		
Verenigd Koninkrijk																				
	NH3	43400	38303	37340	37374	36559	37128	37223	36777	37130	37253	36880	37565	36884	37162	36747	36442	36517		
	NOx											32871	39733	37285	37418	36074	35208	34669		
	SO2											36406	34977	30573	30230	25395	21506	21120		
	NH3											17470	19825	19158	18561	18915	18486	18481		
Luxemburg																				
	EEA ⁽¹⁾	488	491	515	517	492	427	429	429	410	344	366	351	358	354	320	303	305		
	NOx																			
	SO2	449	460	436	464	393	237	230	169	100	103	86	90	67	65	81	79	76		
	NH3	288	286	282	279	277	282	285	282	280	281	276	273	267	256	264	261	255		
Denemarken																				
	EEA ⁽¹⁾	5963	7013	6083	6110	6146	5791	6617	5623	5136	4802	4460	4404	4332	4529	4190	4004	4029		
	NOx																			
	SO2	5553	7355	5703	4629	4579	4281	5367	3109	2386	1723	891	832	778	988	777	681	783		
	NH3	6329	6207	6140	6112	5831	5523	5372	5349	5466	5326	5266	5217	5078	4825	4927	4619	4426		
Slovenië																				
	EEA ⁽¹⁾																			
	NOx																			
	SO2																			
	NH3																			
EU-15																				
	EEA ⁽²⁾	294566	292023	285950	272977	265882	258906	253680	244527	239992	233471	226591	221558	214536	212416	206915	201230	194602		
	NOx																			
	SO2	516176	465565	427824	389043	351073	310089	276978	254543	238253	212096	189440	182595	175811	161912	155516	149107			
	NH3	214051	207829	204380	202246	202174	200613	201759	203207	204059	204230	199236	197772	195101	192755	191787	188434	188877		

		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vlaanderen	(3)	NOx	5131	5208	5157	5145	5159	5096	5020	4908	493	4598	4589	4526	4344	4298	4205	4104	4065	3993
		SO2	8275	8362	837	7753	6844	6314	6043	5571	5208	42242	4025	4016	3806	3659	3816	3500	3457	3219
		NH3	5763	5224	5266	5408	5357	5475	5421	5390	5410	5378	3732	3530	3418	3266	2868	2783	3324	2599
Wallonie	Inventaris	NOx	3328	3372	3361	3171	3329	3265	2944	2981	2994	2776	2941	2781	2622	2607	2669			
		SO2	3283	3354	3224	2926	2523	2211	2032	1907	1869	1674	1665	1645	1580	1598	1469			
		NH3	1684	1647	1605	1592	1611	1614	1633	1621	1614	1645	1624	1641	1599	1568	1563			
Baden-Württemberg	Inventaris (4)	NOx	5642	5626				4631					3900	3828	3735	3644	3446	3461		
		SO2	3169	2931				1938					1281	1375	1259	1156	1169	1181		
		NH3	4153	3912				3488					3512	3294	3253	3300	3223			
Sachsen	(5)	NOx	3580	3191	2843	3002	2912	2789	2590	2417	1843	1697	1611	1664	1587	1535	1516			
		SO2																		
		NH3	2971	2187	1790	1760	1764	1751	1723	1708	1700	1654	1629	1625	1609	1613	1597			
Lombardia	Geen data	NOx																		
		SO2																		
		NH3																		
Yorkshire and the Humber	Geen data	NOx																		
		SO2																		
		NH3																		
Aust-Agder	Inventaris	NOx															39			
		SO2															51			
		NH3															6			
Cataluña	Geen data	NOx																		
		SO2																		
		NH3																		
Île-de-France	Inventaris	NOx	3345					3848					3135							
		SO2	3447					2563					1405							
		NH3	433					471					454							

(1) EEA - <http://dataservice.eea.europa.eu/PrivotApp/pivot.aspx?pivotid=468> (geconsulteerd op 02/02/2009)

(2) Eurostat - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=199645323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcome&open=/data/envir/env/air&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE&scrollto=259 ... - air pollution/climate change/air emissions (geconsulteerd op 02/02/2009)

(3) VMM, jaarverslag lozingen in de lucht 1990-2007 - <http://www.vmm.be/pub/jaarverslag-lozingen-in-de-lucht-1990-2007> ;

(4) <http://www.statistik.baden-wuerttemberg.de/umweltVerkehr/Landesdaten/11a03.asp> - reeks geactualiseerd januari 2009 ;

(5) <http://www.smul.sachsen.de/umwelt/> ;

3.3 Blootstelling aan fijn stof (PM10)

Land / regio	% stedelijke bevolking*	Jaarlijkse gemiddelde concentratie	Aantal overschrijdingsdagen**
Nederland		x (emissie)	
Denemarken		x (4 steden)	
Slovenië		x (9 steden)	x (9 steden)
Vlaanderen	x	x	x
Wallonie		x (3 kritische zones)	x (3 kritischel zones)
Baden-Württemberg		x (immisie)	
Sachsen			x
Lombardia		x (Milaan)	x (Milaan)
Yorkshire and the Humber		x (6 stations incl. 5 steden)	
Aust-Agder			
Cataluña	x		
Île de France		x (urbane zones)	x (urbane zones)

Tabel 3: Overzicht van de verzamelde data voor fijn stof (PM10)

*: % van de stedelijke bevolking potentieel blootgesteld aan de EU-grenswaarde voor PM10-concentraties in de lucht voor de bescherming van de gezondheid van de mens ;

** : Aantal overschrijdingsdagen van de daggrenswaarde voor de bescherming van de gezondheid van de mens.

De verschillende beschrijvingen voor de aangeleverde data voor PM10 bemoeilijkt een consistente vergelijking. De overschrijding van de grenswaarde voor de luchtkwaliteit in stedelijke gebieden (EEA – CSI 004) wordt in deze samenvatting daarom uitgedrukt als:

- 1.1 het percentage van de stedelijke bevolking dat potentieel blootgesteld is aan concentraties van vervuulende stoffen in de omgevingslucht die de EU-grenswaarde voor de bescherming van de gezondheid van de mens overschrijden ;
- 1.2 de PM10-concentratie van de gemiddelde 36ste hoogste dagwaarde waargenomen in stedelijke achtergrondstations (EEA AirBase) ;

3.3.1 Blootstelling aan fijn stof (PM10) (1)

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Exceedance of air quality limit values in urban areas (EEA – CSI 004)

Verwante indicator): /

Definitie/beschrijving (EEA): The indicator shows the fraction of the urban population that is potentially exposed to ambient air concentrations of pollutants in excess of the EU limit value set for the protection of human health (50µg/m³ daily mean not be exceeded more than 35 days a calendar year)

Meeteenheid: %

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Geen data																			
Nederland	Geen data																			
Frankrijk	Geen data																			
Duitsland	Geen data																			
Verenigd Koninkrijk	Geen data																			
Luxemburg	Geen data																			
Denemarken	Geen data																			
Slovenië	Geen data																			
EEA-lidstaten	EEA ⁽¹⁾								50	24	21	18	26	23	42	24	35	37		
Vlaanderen	⁽¹⁾										40	37	49	48	81	38	25	30		
Wallonie	Geen data																			
Baden-Württemberg	Geen data																			
Sachsen	Geen data																			
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	Inventaris													48	42	40	38	42		
Île de France	Geen data																			

(1) EEA (laatst geactualiseerd op 27 augustus 2008) - <http://dataservice.eea.europa.eu/atlas/viewdata/viewpub.asp?id=3646>

(2) IRCEL

3.3.2 Blootstelling aan fijn stof (PM10) (2)

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Exceedance of air quality limit values in urban areas (EEA – CSI 004)

Verwante indicator: /

Definitie/beschrijving (EEA): The indicator shows the fraction of the urban population that is potentially exposed to ambient air concentrations of pollutants in excess of the EU limit value set for the protection of human health.

Meeteenheid: µg/m³ (gemiddeld 36ste hoogste dagwaarde waargenomen bij een stedelijk achtergrond station)

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	EEA AirBase ⁽¹⁾									54	51	49	58	56	64	54	50	56		
Nederland	EEA AirBase ⁽¹⁾									55	48	46	44	50	53	43	45	47		
Frankrijk	EEA AirBase ⁽¹⁾												29	32	36	30	30	32		
Duitsland	EEA AirBase ⁽¹⁾									35	39	37	36	41	45	37	38	41		
Verenigd Koninkrijk	EEA AirBase ⁽¹⁾									41	37	35	35	34	41	33	33	36		
Luxemburg	Geen data																			
Denemarken	EEA AirBase ⁽¹⁾												34	37	38	30	38	36		
Slovenië	EEA AirBase ⁽¹⁾												55	52	74	62	56	54		
EU-member states	EEA AirBase ⁽²⁾								58	46	46	46	43	45	50	43	46	50		
Vlaanderen	Geen data																			
Wallonie	Geen data																			
Baden-Württemberg	Geen data																			
Sachsen	Geen data																			
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	Geen data																			
Île de France	Geen data																			

(1) data voorjaar 2008

(2) EEA (laatst geactualiseerd op 27 augustus 2008) - <http://dataservice.eea.europa.eu/atlas/viewdata/viewpub.asp?id=3646>

3.4 Emissie van broeikasgassen

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Greenhouse gas emissions (EEA – CSI 010)

Verwante indicator: Total greenhouse gas emissions (Eurostat – SI / SDI)

Definitie/beschrijving (Eurostat): Emissions of the 6 greenhouse gases covered by the Kyoto Protocol (CO₂, N₂O, CH₄, HFCs, PFCs, SF₆) are weighted by their global warming potentials (GWPs) and aggregated to give total emissions in CO₂-equivalents.

Meeteenheid: Miljoen ton CO₂-equivalent

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
		145	147	144	144	149	150	154	146	151	145	146	145	143	146	146	142	137		
België	EEA ⁽¹⁾																			
Nederland	EEA ⁽¹⁾	212	216	215	221	221	224	232	225	227	214	214	215	215	216	218	212	207		
Frankrijk	EEA ⁽¹⁾	563	587	577	552	547	555	571	564	577	561	556	558	549	552	552	555	541		
Duitsland	EEA ⁽¹⁾	1228	1180	1129	1116	1098	1095	1115	1077	1052	1021	1019	1036	1017	1030	1028	1005	1005		
Verenigd Koninkrijk	EEA ⁽¹⁾	768	775	750	729	717	707	727	704	699	668	670	673	653	659	658	655	652		
Luxemburg	EEA ⁽¹⁾	13	13	13	14	13	10	10	10	9	10	10	10	11	12	13	13	13		
Denemarken	EEA ⁽¹⁾	69	80	73	76	79	76	90	80	76	73	68	69	69	74	68	64	70		
Slovenië	EEA ⁽¹⁾	19	17	17	18	18	19	19	20	19	19	19	20	20	20	20	20	21		
EU-15	EEA ⁽¹⁾	4244	4257	4165	4097	4094	4133	4216	4152	4168	4105	4118	4164	4139	4207	4216	4186	4151		
Vlaanderen	(2)	86	88	56	88	91	90	94	89	93	88	88	87	88	90	89	88	85		
Wallonie	Inventaris															52				
Baden-Württemberg	Inventaris ⁽³⁾	89	93	92	93	88	92	95	91	92	89	86	91	87	85	84	87			
Sachsen	Inventaris ⁽⁴⁾	120	94	75	73	65	63	59	54	41	40	48	51	52	52	53	52			
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Inventaris ⁽⁵⁾																			
Aust-Agder	Inventaris ⁽⁶⁾		0,57				0,64									15				
Cataluña	Inventaris ⁽⁷⁾	38	39	40	40	43	47	47	48	48	51	53	52	51	54	57	59			
Île-de-France	Inventaris	47					55					53								

(1) EEA - <http://dataservice.eea.europa.eu/PivotApp/pivot.aspx?pivotid=455> (geconsulteerd op 03/02/2009)

(2) VMM en Dep.LNE (laatst geactualiseerd op 04/04/2008) - http://www.lne.be/themes/beleid/beleidsplanning/opvolging_milieubeleid/indicatoren_2009/klimaat02_01 ;

(3) enkel CO₂, CH₄ en N₂O , geactualiseerd januari 2009 - <http://www.statistik.baden-wuerttemberg.de/UmweltVerkehr/Landesdaten/11b04.asp>

(4) enkel CO₂ , geactualiseerd januari 2009 ;

(5) enkel CO₂ ;

(6) enkel CO₂, CH₄ en N₂O ;

(7) geactualiseerd januari 2009 ;

3.5 Energieconsumptie

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Primary energy consumption (EEA – CSI 029)

Verwante indicator: Gross inland energy consumption (Eurostat)

Definitie/beschrijving (Eurostat): Total energy consumption or gross inland energy consumption represents the quantity of energy necessary to satisfy inland consumption of the geographical entity under consideration. It is calculated as the sum of the gross inland consumption of energy from solid fuels, oil, gas, nuclear and renewable sources.

For country comparison the indicator is presented as energy intensity in terms of consumption per capita.

Meeteenheid: ton olie-equivalent/inwoner

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Eurostat ⁽¹⁾	4,877	5,079	5,152	4,997	5,328	5,416	5,690	5,794	5,886	5,976	5,988	5,857	5,646	5,925	5,891	5,835	5,727		
Nederland	Eurostat ⁽¹⁾	4,546	4,721	4,674	4,699	4,671	4,821	4,973	4,890	4,853	4,790	4,837	4,930	4,936	5,048	5,144	5,054	4,928		
Frankrijk	Eurostat ⁽¹⁾	3,914	4,108	4,069		3,921	4,060	4,282		4,268	4,250	4,275	4,366	4,337	4,377	4,412	4,401	4,321		
Duitsland	Eurostat ⁽¹⁾	4,490	4,357	4,236	4,185	4,138	4,156	4,278	4,226	4,215	4,138	4,151	4,289	4,193	4,224	4,245	4,209	4,237		
Verenigd Koninkrijk	Eurostat ⁽¹⁾	3,681	3,729	3,720	3,750	3,755	3,727	3,889	3,781	3,895	3,851	3,954	3,937	3,823	3,880	3,884	3,874	3,786		
Luxemburg	Eurostat ⁽¹⁾	9,322	9,778	9,696	9,673	9,335	8,171	8,232	7,998	7,722	8,002	8,342	8,543	8,946	9,310	10,090	10,138	9,962		
Denemarken	Eurostat ⁽¹⁾	3,481	3,848	3,669	3,774	3,900	3,880	4,323	4,023	3,914	3,776	3,658	3,766	3,682	3,857	3,732	3,636	3,846		
Slovenië	Eurostat ⁽¹⁾	2,764	2,701	2,644	2,761	2,869	3,074	3,224	3,276	3,251	3,242	3,230	3,387	3,446	3,468	3,570	3,648	3,658		
EU-15	Eurostat ⁽¹⁾	3,631	3,693	3,639		3,626	3,694	3,813		3,856	3,852	3,886	3,955	3,918	3,985	4,016	3,992	3,950		
Vlaanderen	⁽²⁾	4,954																		
Wallonie	⁽²⁾					5,683	5,855	6,162	6,121	6,365	6,285	6,313	6,271	6,277	6,405	6,4	6,521	6,383		
Baden-Württemberg	⁽³⁾	3,511	3,650	3,622	3,635	3,528	3,609	3,746	3,633	3,673	3,620	3,552	3,655	3,568	3,658	3,603	3,692			
Sachsen	⁽⁴⁾	4,715	3,923	3,340	3,366	3,335	3,397	3,164	3,190	2,942	2,910	3,200	3,384	3,470	3,503	3,434	3,536			
Lombardia	⁽⁵⁾	3,443	3,568	3,589	3,579	3,521	3,656	3,735	3,656	3,716	3,932	3,884	3,936	3,905	4,053	3,996	3,443			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Inventaris ⁽⁶⁾															2,896	2,897	2,823		
Cataluña	⁽⁷⁾														3,954		3,889			
Île-de-France	Geen data																			

(1) Berekening op basis van Eurostat-data (environment and energy - energy - energy statistics, quantities - energy statistics, supply, transformation, consumption - all products - annual data), (laast geactualiseerd op 27/01/2009) - http://ec.europa.eu/eurostat/extract/evalight/EVAlight.jsp?A=1&language=en&root=/theme8/nrg/nrg_100a

(2) Berekening op basis van data van de Vlaamse Regerring (laast geactualiseerd op 11/08/2008) - http://www.vlaanderen.be/dar/svr/cijfers/Exceltabellen/energie/energiegebruik_sector.xls ;

(3) Berekening op basis van data van de bevraving 'Primärenergieverbrauch im Inland - PJ' ;

(4) Berekening op basis van data van de bevraving 'Primärenergieverbrauch im Inland - PJ' ;

(5) Berekening op basis van data van de bevraving 'Consumo interno lordo di energia' ;

(6) Geactualiseerd januari 2009

(7) Berekening op basis van data van de bevraving 'Consum d'energia primária - ktce' .

3.6.1 Hernieuwbare energie (1)

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Share of renewable energy in total energy consumption (EEA – CSI 030)

Verwante indicator(en): Renewables in gross inland energy consumption (Eurostat)

Definitie/beschrijving (EEA): Renewable energy consumption is the ratio between the gross inland consumption of energy from renewable sources and the total gross inland energy consumption calculated for a calendar year. It is usually expressed as a percentage of the former to the latter. Renewable energy sources are defined as renewable non-fossil energy sources: wind, solar, geothermal, wave, tidal, hydropower, biomass, landfill gas, sewage treatment plant gas and biogases

Meeteenheid: %

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Eurostat ⁽¹⁾					1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,4	1,4	1,7	1,9	2,4	2,9		
Nederland	Eurostat ⁽¹⁾					1,6	1,5	1,8	2,0	2,2	2,3	2,4	2,4	2,6	2,5	2,8	3,4	3,6		
Frankrijk	Eurostat ⁽¹⁾					7,7	7,7	7,3	7,1	7,0	7,2	7,0	6,9	6,3	6,3	6,3	6,1	6,3		
Duitsland	Eurostat ⁽¹⁾					1,9	1,9	1,9	2,2	2,4	2,5	2,8	3,0	3,4	3,8	4,4	5,0	6,0		
Verenigd Koninkrijk	Eurostat ⁽¹⁾					0,9	0,9	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3	1,5	1,7	1,9		
Luxemburg	Eurostat ⁽¹⁾					1,4	1,4	1,2	1,4	1,5	1,3	1,6	1,3	1,4	1,4	1,6	1,6	1,7		
Denemarken	Eurostat ⁽¹⁾					7,2	7,6	7,2	8,3	8,8	9,7	10,9	11,4	12,4	13,5	15,1	16,6	15,6		
Slovenië	Eurostat ⁽¹⁾					9,8	9,3	9,8	8,1	8,6	8,6	12,3	11,5	10,9	10,3	11,5	10,6	10,5		
EU-15	Eurostat ⁽¹⁾					5,3	5,3	5,3	5,5	5,6	5,7	5,9	5,9	5,8	6,1	6,4	6,6	7,2		
Vlaanderen	Geen data																			
Wallonie	Geen data																			
Baden-Württemberg	Inventaris	2,0	1,9	1,9	2,0	2,1	2,0	1,9	2,1	2,1	2,2	2,8	3,0	2,7	3,0	3,6				
Sachsen	Inventaris	0,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,6	0,7	0,6	0,8	1,0	1,4	2,5				
Lombardia	Inventaris ⁽²⁾															7,0				
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	Inventaris						2,4	3,1	3,4	2,9	2,8	2,7	2,8	2,6	3,2	2,9				
Île-de-France	Geen data																			

(1) Eurostat (laatst geactualiseerd op 09/01/2009) -

http://ec.europa.eu/eurostat/portal/page?_pageid=1996,391,40985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=REF_TB_energy&root=REF_TB_energy&nrq_quant/tsdccc110

(2) Berekening op basis van data van de bevraging 'Rinnovabili' and 'Consumo interno lordo'.

3.6.2 Hernieuwbare energie (2)

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Share of electricity in total electricity consumption (EEA – CSI 031)

Verwante indicator: Electricity generated from renewable resources (Eurostat)

Definitie/beschrijving (Eurostat): This indicator is the ratio between the electricity produced from renewable energy sources and the gross national electricity consumption for a given calendar year. Electricity produced from renewable energy sources comprises the electricity generation from hydro plants (excluding pumping), wind, solar, geothermal and electricity from biomass/wastes.

Meeteenheid: %

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Eurostat ⁽¹⁾							1,10	1,00	1,10	1,40	1,50	1,60	1,80	1,80	2,10	2,80	3,90		
Nederland	Eurostat ⁽¹⁾							2,80	3,50	3,80	3,40	3,90	4,00	3,60	4,70	5,70	7,50	7,90	7,60	
Frankrijk	Eurostat ⁽¹⁾							15,30	15,20	14,40	16,50	15,10	16,50	13,70	13,00	12,90	11,30	12,50	13,30	
Duitsland	Eurostat ⁽¹⁾							5,10	4,30	4,80	5,50	6,50	6,50	8,10	8,20	9,50	10,50	12,00	15,10	
Verenigd Koninkrijk	Eurostat ⁽¹⁾							1,60	1,90	2,40	2,70	2,70	2,50	2,90	2,80	3,70	4,30	4,60	5,10	
Luxemburg	Eurostat ⁽¹⁾							1,70	2,00	2,50	2,50	2,90	1,60	2,80	2,30	3,20	3,20	3,40	3,70	
Denemarken	Eurostat ⁽¹⁾							6,30	8,90	11,70	13,30	16,70	17,30	19,90	23,20	27,10	28,30	26,00	29,00	
Slovenië	Eurostat ⁽¹⁾							33,00	26,90	29,20	31,60	31,70	30,50	25,40	22,00	29,10	24,20	24,40		
EU-15	Eurostat ⁽¹⁾							13,50	13,80	14,00	14,00	14,60	15,20	13,50	13,70	14,70	14,50	15,30		
Vlaanderen	⁽²⁾																			
Wallonie	Geen data																			
Baden-Württemberg	Geen data																			
Sachsen	Inventaris																			
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	Geen data																			
Île-de-France	Geen data																			

(1) Eurostat (laatste geactualiseerd 15/01/2009) -

http://ec.europa.eu/eurostat/portal/page?_pageid=1996,391,40985&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=detailref&language=en&product=EU_SI_main&root=EU_SI_main/si/si_en/tstent050

(2) VEA - LNE (laatste geactualiseerd februari 2008) - http://www.lne.be/themes/beleid/beleidsplanning/opvolging_milieubeleid/indicatoren_2009/klimaat/02.02

3.7 Afvalwaterbehandeling

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Wastewater treatment (EEA - CSI 024)

Verwante indicator: National population connected to wastewater treatment plants (OESO/Eurostat)

Definitie/beschrijving (EEA en Eurostat): Percentage of population connected to primary, secondary and tertiary wastewater treatment plants

Meeteenheid: %

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾						29	30	35	38	39	41	46	48	52	53	55	55		
Nederland	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾	94	94	95	96	96	97	97	98	98	98	98	98	99	99	99	99	99		
Frankrijk	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾	69					77			77		77	79					80		
Duitsland	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾	86	86				88			91		90	93			93		94		
Verenigd Koninkrijk	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾	83	79	86	84	86	87					95						97		
Luxemburg	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾	90	90			87	88				93	93			95			95		
Denemarken	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾	85	86	86	86	86	87	87	88	89		88						88		
Slovenië	Eurostat/ <i>OESO</i> ⁽¹⁾									19	21	20	22	22	23	29	31			
EU-15	<i>OESO</i> ⁽¹⁾	68					74					81						84		
Vlaanderen	⁽²⁾	30	31	33	34	36	37	41	45	49	50	52	57	60	62	63	64	67	70	
Wallonie	Inventaris							25	28	30	32	34	37	42	44	46	47			
Baden-Württemberg	Inventaris		97				98			98			99			99				
Sachsen	Inventaris	56																83		
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	Geen data																			
Île-de-France	Geen data																			

(1) Eurostat (laatst geactualiseerd op 30/09/2008) - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/evalight/EVALight.jsp?A=1&language=en&root=themes8/env/env_watq4 en OESO (Environment – water – OECD Environmental data – Inland Waters - <http://stats.oecd.org/WBOS/index.aspx>) (geconsulteerd op 03/02/2009)

(2) VMM – LNE (laatst geactualiseerd op januari 2009) - http://www.lne.be/themes/beleid/beleidsplanning/opvolging_milieubeleid/indicatoren_2009/oppervlaktewater/zuiveringsgraad

3.8 Huishoudelijk waterverbruik

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Household water consumption from public water supply

Verwante indicator(en): Water use by supply category – supply to the domestic sector, households (Eurostat)

Definitie/beschrijving (Eurostat): /

Meeteenheid: liter per persoon per dag

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Geen data																			
Nederland	Eurostat ⁽¹⁾	130	128				129	130	125	126	128	125	122	121	124	121	120	122		
Frankrijk	Eurostat ⁽¹⁾		118	116	113	113														
Duitsland	Eurostat ⁽¹⁾		142																	
Verenigd Koninkrijk	Geen data																			
Luxemburg	Geen data																			
Denemarken	Eurostat ⁽¹⁾ + Inventaris ⁽²⁾	182	176	170	164	159	147	145	144	138	139	136	128	122	121	123				
Slovenië	Eurostat ⁽¹⁾ ⁽³⁾	118	117	110	116	126	119	117	118	119	121	121	121	122	126	119	116	118	120	
EU-15	Geen data																			
Vlaanderen	⁽⁴⁾		108	103	105	106	108	111	111	106	108	103	107	103	101	101				
Wallonie	Geen data																			
Baden-Württemberg	Inventaris		140		131		131			127			124			123				
Sachsen	Inventaris			141			102		95	89	87	89	88	87	90	88				
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Inventaris												139	147	144	147	145	145		
Aust-Agder	Inventaris													235	248	251	227	238		
Cataluña	Inventaris														173	169	164	157		
Île-de-France	⁽⁵⁾									156			151			150				

(1) Berekening op basis van Eurostat data van de overeenkomende indicator (laatst geactualiseerd op 30/01/2009) - http://ec.europa.eu/eurostat/extract/evalight/EVALight.jsp?A=1&language=en&root=/theme8/env/inv_watq3ind

(2) Berekening op basis van data van de bevraging 'Consumption of drinking water by region and use – m³';

(3) Eurostat data komen overeen met de data van de bevraging 'Household water consumption';

(4) Berekening op basis van data van VMM-MIRA, Studiedienst van de Vlaamse Regering - http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/cijfers/Exceltabellen/milie/water/17C_leidingwaterverbruik.xls

(5) <http://eider.ifen.fr> - 'L'eau potable produite et distribuée par le réseau public'.

3.9 Nutriëntenbalans voor stikstof (N)

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Gross nutrient balance (EEA – CSI 025)

Verwante indicator: Gross nitrogen balance (OESO/Eurostat)

Definitie/beschrijving (EEA en Eurostat): The indicator estimates the potential surplus of nitrogen on agricultural land, by calculation the balance between the nitrogen added to an agricultural system and nitrogen removed from the system per hectare of agricultural land.

Meeteenheid: kg N/ha

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
		264	261	239	232	236	238	238	231	233	228	217	201	192	186	173				
België	OECD ⁽¹⁾	346	355	335	336	345	358	333	327	339	317	274	259	224	244	220				
Nederland	OECD ⁽¹⁾	72	60	58	48	50	56	56	59	53	51	56	54	49	66	45				
Frankrijk	OECD ⁽¹⁾	161	140	134	124	121	125	122	115	115	120	125	110	113	127	100				
Duitsland	OECD ⁽¹⁾	65	56	48	54	59	56	58	55	52	52	51	46	43	43	43				
Verenigd Koninkrijk	OECD ⁽¹⁾	226	236	227	210	210	194	195	183	170	195	177	156	140	136	111				
Luxemburg	OECD ⁽¹⁾	170	176	188	167	169	151	148	144	147	141	136	129	127	127	128				
Denemarken	OECD ⁽¹⁾																			
Slovenië	Geen data																			
EU-15	Geen data																			
Vlaanderen	(2)	336	349	332	310	309	300	264	253	263	240	218	193	184	162	151	138	148		
Wallonië	Inventaris	210								160	166	153	146	139						
Baden-Württemberg	Inventaris	96	87	94	84	88	91	90	81	79	85	89	74	77	95					
Sachsen	(3)	107	79	81	74	74	78	75	71	70	75	76	67	67	80					
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	Geen data																			
Île-de-France	(4)	163	141	163	151	131	135	140	147	151	158	166	157	148	142	125				

(1) OECD-data van de verwante indicator - <http://stats.oecd.org/WBOS/Index.aspx?QueryId=516> (geraadpleegd op 25 februari, 2009) ;

(2) Eigen berekening op basis van data van VMM en MIRA - http://www.lne.be/themes/beleid/beleidsplanning/opvolging_milieubeleid/indicatoren_2009/vermesting (laatst geactualiseerd januari 2009);

(3) <http://www.umwelt.sachsen.de>;

(4) <http://eider.ifen.fr> – ‘Pression azotée due à l’agriculture’.

3.10 Oppervlakte voor biologische landbouw

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Area under organic farming (EEA – CSI 026)

Verwante indicator: Area under organic farming (Eurostat – SDI)

Definitie/beschrijving (EEA and Eurostat): The indicator is defined as the share of total utilised agricultural area occupied by organic farming (sum of existing organically farmed areas and areas in process of conversion). Farming is considered to be organic if it complies with Council Regulation (EEC) No 2092/91.
Meeteenheid: %

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	Eurostat		0,10				0,25		0,49	0,85	1,33	1,45	1,61	1,79	1,73	1,72				
Nederland	Eurostat									1,13	1,34	1,65	1,86	2,19	2,18	2,50	2,53			
Frankrijk	Eurostat									0,73	1,06	1,25	1,42	1,75	1,87	1,93	1,99	2,00		
Duitsland	Eurostat									2,38	2,64	3,20	3,71	4,11	4,32	4,51	4,74			
Verenigd Koninkrijk	Eurostat									0,48	2,59	3,55	4,11	4,53	4,24	4,21	3,71			
Luxemburg	Eurostat									0,58	0,70	0,80	1,56	2,23	2,36	2,47				
Denemarken	Eurostat									3,13	4,58	5,32	6,26	6,52	6,25	5,82	4,95			
Slovenië	Eurostat										0,50	1,10	2,10	2,70	3,90	4,70				
EU-15	Eurostat									1,73		3,00		3,75	4,00		4,30			
Vlaanderen	(1)		0,08			0,10	0,12	0,13	0,13	0,18	0,43	0,53	0,63	0,61	0,54	0,51	0,50	0,52	0,62	
Wallonie	(2)	0,10	0,11	0,16	0,22	0,27	0,35	0,46	0,80	1,42	2,09	2,23	2,44	2,66	2,71	2,68	2,91			
Baden-Württemberg	Inventaris ⁽³⁾					2,00	2,60	3,00	3,50	3,90	4,20	5,00	5,30	5,70	5,90	6,00	6,00	6,20	6,40	
Sachsen	Inventaris		0,10	0,30	0,50	0,70	0,80	1,10	1,30	1,40	1,40	1,60	1,90	2,00	2,20	2,50	2,60			
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	(4)												4,32	4,40	4,75	4,80	4,66			
Île-de-France	(5)						0,05	0,06	0,09	0,10	0,17	0,37	0,38	0,49	0,61	0,66	0,71	0,73		

(1) Dep. Landbouw en Visserij, Studiedienst van de Vlaamse Regering (laatst geactualiseerd op 23/04/2008) - <http://www4.vlaanderen.be/dar/svtr/cijfers/Exceltabellen/landbouw/areaal/Areaal%20biologische%20landbouw.xls>

(2) Berekening op basis van data van de Vlaamse Regering (laast geactualiseerd op 23/04/2008) - 'Nombre d'exploitations agricoles converties (ou en cours de conversion) à l'agriculture biologique et superficies (SAU) correspondants';

(3) Geactualiseerd januari 2009

(4) Berekening op basis van data van de bevraging 'Superficie d'agricultura integrada i ecològica - ha' and Utilised Agricultural Area (Eurostat) – geactualiseerd januari 2009;

(5) <http://eider.ifcn.fr> – 'Surfaces en agriculture biologique par nature de cultures' and Utilised Agricultural Area (Eurostat).

3.11 Bosgezondheid – beschadigde bomen

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Forest trees damaged by defoliation (Eurostat)

Verwante indicator: /

Definitie/beschrijving (Eurostat): Percentage of trees on forest and other wooded land in the defoliation classes 'moderate', 'severe' and 'dead' (= defoliation classes 2-4 as defined by the International Cooperative Programme on Assessment and Monitoring of Air Pollution Effects on Forests (ICP Forests) of the United Nations Economic Commission for Europe).

Meeteenheid: %

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	ICP Forests ⁽¹⁾						24,5	21,2	17,4	17	17,7	19	17,9	17,8	17,3	19,4	19,9	17,9	16,4	
Nederland	ICP Forests ⁽¹⁾						32	34,1	34,6	31	12,9	21,8	19,9	21,7	18	27,5	30,2	19,5		
Frankrijk	ICP Forests ⁽¹⁾						12,5	17,8	25,2	23,3	19,7	18,3	20,3	21,9	28,4	31,7	34,2	35,6	35,4	
Duitsland	ICP Forests ⁽¹⁾						22,1	20,3	19,8	21	21,7	23	21,9	21,4	22,5	31,4	28,5	27,9	24,8	
Verenigd Koninkrijk	ICP Forests ⁽¹⁾						13,6	14,3	19	21,1	21,4	21,6	21,1	27,3	24,7	26,5	24,8	25,9	26	
Luxemburg	ICP Forests ⁽¹⁾						38,3	37,5	29,9	25,3	19,2	23,4								
Denemarken	ICP Forests ⁽¹⁾						36,6	28	20,7	22	13,2	11	7,4	8,7	10,2	11,8	9,4	7,6	6,1	
Slovenië	ICP Forests ⁽¹⁾						24,7	19	25,7	27,6	29,1	24,8	28,9	28,1	27,5	29,3	30,6	29,4	35,8	
EU-15	Geen data																			
Vlaanderen	⁽²⁾	8,3	12,9	17,3	16,8	22,2	33,2	26,4	19,3	22,1	21,9	25,2	22,1	21,7	20	20,8	21,3	19,1	17,3	
Wallonie	Geen data																			
Baden-Württemberg	Inventaris ⁽³⁾	19	17	24	31	25	27	35	19	24	25	24	29	24	29	40	43	45	40	
Sachsen	Inventaris		27	21	24	25	17	18	19	19	22	19	15	18	15	17	15	14		
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Geen data																			
Aust-Agder	Geen data																			
Cataluña	⁽³⁾																			
Île-de-France	Geen data																37,5	44,9		

(1) ICP Forests (versie mei 2008) - <http://www.icp-forests.org/pdf/TRAAnnex2008.pdf>

(2) INBO - http://www.natuurindicatoren.be/indicatorenportal.cgi?lang=nl&detail=198&id_structuur=27 (geraadpleegd 19/02/2009)

(3) Geactualiseerd januari 2009

(4) ICP Forests - <http://www.icp-forests.org/pdf/Spanish2006report.pdf>.

3.12 Beschermde gebieden

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Nationally designated protected areas (EEA – SEBI 007)

Verwante indicator: /

Definitie/beschrijving (EEA): The indicator illustrates the rate of growth in protected area networks over time. The data include information on all nationally designated sites, ranging from national parks to forest reserves and from strict nature reserves to resource reserves.

Meeteenheid: percentage van totale landoppervlakte

Land / regio	Bron	Data (jaar)																		
		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			0,47
Nederland	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			2,56
Frankrijk	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			1,37
Duitsland	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			6,05
Verenigd Koninkrijk	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			3,73
Luxemburg	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			4,80
Denemarken	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			0,40
Slovenië	EEA-CDDA ⁽¹⁾																			1,26
EU-15	Geen data																			
Vlaanderen	⁽²⁾							0,5	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	1,1	1,2	1,3	1,3	1,4	1,6	
Wallonie	Inventaris ⁽³⁾	0,30	0,32	0,33	0,33	0,34	0,34	0,35	0,38	0,38	0,43	0,47	0,48	0,50	0,51	0,52	0,55	0,55		
Baden-Württemberg	Inventaris ⁽⁴⁾	1,2	1,3	1,4	1,5	1,7	1,8	1,9	2	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	
Sachsen	Inventaris ⁽⁴⁾	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,9	2	2,9	2,9	3	3,1	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2		
Lombardia	Geen data																			
Yorkshire and the Humber	Inventaris ⁽⁵⁾																			
Aust-Agder	Inventaris ⁽⁶⁾										1,2	1,2					20,2			
Cataluña	Inventaris ⁽⁷⁾														1,2		1,3	18,4		
Île de France	⁽⁸⁾				0,16	0,19	0,48	0,48	0,48	0,49	0,53	0,50	0,50	2,96	2,91	2,88	2,83	2,95		

(1) National –CDDA Version 7.5, September 2008 (Frankrijk: ISO3 FRA, Denemarken: ISO3 DNK, Verenigd Koninkrijk: ISO3 GBR) - <http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice/metadata/details.asp?id=1047>

(2) Oppervlakte voor 'natuur- en bosreservaat' ;

(3) Oppervlakte voor 'Réserve Naturelle Agréée', 'Réserve Naturelle Domaniale' en 'Réserve Forestière'

(4) Oppervlakte voor 'Naturschutzgebiete', 'Nationalparke', 'Biosphärenreservate' ;

(5) Oppervlakte voor 'national parks' ;

(6) Oppervlakte voor 'Naturservat' ;

(7) Oppervlakte voor 'Parques Nacionales', 'Parques Naturales', 'Parques Naturales de Interés Nacional' en 'Reservas Naturales' ;

(8) <http://eider.ifen.fr> - 'Les espaces protégés par des mesures de protection réglementaires nationales'

4 OVERZICHT VAN DE LANDEN/REGIO'S – DATA VOOR DE BEREKENING VAN RATIO'S

4.1 Bevolking

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Annual average population (Eurostat)

Description (Eurostat): Total population resident in a region/country. Average of population at the beginning of the year and population at the end of the year.

Meeteenheid: inwoners (x 1000)

Land / regio	Data (jaar)																		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	9967	10005	10045	10085	10116	10137	10157	10181	10204	10214	10251	10287	10333	10376	10421	10479	10548		
Nederland	14950	15068	15182	15289	15382	15459	15531	15611	15707	15812	15926	16046	16149	16225	16282	16320	16346		
Frankrijk	58179	58481	58781		59248	59463	59674		60047	60297	60751	61182	61616	62042	62445	62818			
Duitsland ⁽¹⁾	79345	79993	80615	81166	81438	81678	81915	82035	82025	82100	82188	82339	82482	82534	82516	82469	82376		
Verenigd Koninkrijk	57411	57801	57998	58191	58395	58606	58801	59009	59237	59501	58643	59109	59328	59569	59871	60228			
Luxemburg	382	387	392	398	403	409	414	420	425	431	436	442	446	452	458	465	473		
Denemarken	5141	5154	5171	5189	5205	5228	5263	5285	5304	5319	5337	5355	5374	5391	5405	5419	5437		
Slovenië	1998	2002	1996	1991	1989	1988	1991	1987	1983	1986	1990	1992	1996	1996	1997	2001	2007		
EU-15	365787	367610	369495		372275	373362	374413		376231	377336	377734	379669	381682	383950	386292	388528	390681		
Vlaanderen ⁽²⁾	5754	5781	5810	5836	5857	5873	5890	5906	5920	5927	5946	5963	5984	6006	6030	6061	6098		
Wallonie ⁽²⁾	3251	3267	3285	3299	3309	3314	3318	3324	3330	3333	3343	3353	3363	3374	3388	3405	3425		
Baden-Württemberg	9726	9912	10075	10196	10253	10296	10347	10386	10411	10451	10493	10561	10631	10677	10705	10727	10737		
Sachsen	4796	4722	4664	4624	4596	4576	4556	4534	4506	4475	4443	4405	4366	4335	4309	4285	4262		
Lombardia	8832	8852	8867	8875	8876	8879	8891	8912	8934	8958	8988	9019	9071	9178	9320	9434	9510		
Yorkshire and the Humber	4952	4983	5002	5015	5027	5036	5041	5045	5043	5047	4950	4976	4993	5013	5055	5105	5142		
Aust-Agder	97	97	98	98	99	100	100	101	101	102	102	103	103	103	104	104	104		
Cataluña	6008	6067	6081	6094	6103	6112	6127	6145	6168	6200	6251	6315	6418	6565	6711	6860	7011		
Île de France	10670	10725	10774	10814	10847	10872	10890	10905	10929	10962	11060	11138	11213	11285	11360	11445	11574		

Bron: Eurostat (laats geactualiseerd op 26/01/2009 - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/evalight/EVAlight.jsp?A=&language=en&root=/home/reg/reg_d3avg)

(1) incl. ex-DDR vanaf 1991

(2) Berekening op basis van data van het Nationaal Instituut voor de Statistiek

4.2 Bruto Binnenlands Product

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Gross Domestic Product at current market prices

Description (Eurostat): Gross Domestic Product at current market prices in Purchasing Power Parities

Meeteenheid: miljoen koopkrachtpariteit

Land / regio	Data (jaar)													
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	191349	196492	207426	212714	223818	245749	251077	264426	264331	272236	281274			
Nederland	279982	298360	321609	342759	368503	407276	424321	440893	434936	455315	479832			
Frankrijk	1009646	1052957	1112742	1172556	1233430	1334981	1399961	1462690	1437474	1488370	1565703			
Duitsland ⁽¹⁾	1543427	1602614	1654584	1704120	1786166	1855210	1899589	1945030	1993521	2078033	2167315			
Verenigd Koninkrijk	961318	1033682	1118201	1167450	1231587	1335481	1400461	1464859	1503342	1599549	1648978			
Luxemburg	13372	14143	14658	15738	18284	20360	20446	21949	23186	25134	26577			
Denemarken	101046	107417	114166	118752	123998	133835	135470	141337	138694	147017	150666			
Slovenië	21667	23200	25041	26461	28489	30230	31388	33599	34520	37352	39308			
EU-15	6320729	6635054	7001425	7338002	7715870	8273798	8602066	8903068	9024168	9439511	9807131			
Vlaanderen (1)	108811	111574	118916	121559	128303	140885	143730	151126	151454	156394	161273			
Wallonie (1)	46075	47293	49485	51007	53050	58070	59166	61958	61939	63823	66074			
Baden-Württemberg	217984	227533	234891	243180	256940	267503	278240	283173	290430	300234	311823			
Sachsen	58404	62014	63031	63964	67021	68062	70205	73822	76621	80416	82731			
Lombardia	207944	217745	227238	240073	245256	:	279576	277704	280774	283732	291653			
Yorkshire and the Humber														
Aust-Agder	73235	78603	84547	87417	90955	98103	102749	107409	110025	116821	119659			
Cataluña	99794	106884	114097	121291	130046	141259	149479	160152	165475	175703	186263			
Île de France	280803	294148	310901	324562	349957	380762	396312	416890	410846	418446	443205			

Bron: Eurostat (laatst geactualiseerd op 26/02/2009) - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/evalight/EVAlight.jsp?A=1&language=en&root=/theme1/req/reg_e2gdp

(1) incl. ex-DDR vanaf 1991

4.3 Totale landoppervlakte

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Area of the regions – Total land area

Description (Eurostat): The land area concept excludes inland water bodies like lakes or rivers. In several countries the total area, including area of lakes and rivers, is used because it is the only concept for which data are available.

Meeteenheid: km²

Land / regio	Data (jaar)																		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	30328	
Nederland	33938	33936	33937	33940	33940	33889	33889	33882	33882	33882	33873	33873	33873	33783	33783	33783	33783	33756	
Frankrijk	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834	632834		
Duitsland ⁽¹⁾								357021	357021	357022	357020	357022	357023	357027	357030	357093	357108		
Verenigd Koninkrijk	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	243820	242495	242495	242495		
Luxemburg	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586	2586		
Denemarken	43093	43093	43094	43094	43094	43094	43094	43094	43094	43096	43096	43098	43098	43098	43098	43098	43098		
Slovenië								20141	20141	20141	20141	20141	20141	20141	20141	20141	20141	20141	
EU-15									3233853	3233857	3233242	3233028	3233013	3232927	3231661	3231840	3232311		
Vlaanderen	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364	13364			
Wallonie	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803	16803			
Baden-Württemberg								35752	35752	35752	35751	35751	35752	35752	35752	35752	35752		
Sachsen								18413	18412	18413	18413	18413	18413	18413	18432	18416	18416	18417	
Lombardia			22796	22796	22809	22798	22798	22798	22798	22798	22800	22800	22800	22800	22800	22800	22800		
Yorkshire and the Humber	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15566	15408				
Aust-Agder	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8485	8312	8312	8312	8312	
Cataluña													32114	32114	32114	32114	32114		
Île de France	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	12012	

Bron: Eurostat (laatst geactualiseerd op 15/01/2009) - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/evalight/EVALight.jsp?A=1&language=en&root=/themel/reg/reg_d3area

(1) incl. ex-DDR vanaf 1991

4.4 Bruto Toegevoegde Waarde – Industrie

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator : Gross Value Added at basic prices for industry (NACE C – F)

Description (Eurostat) : Gross Value Added at basic prices for industry (NACE C - F)

Meeteenheid : miljoen €

Land / regio	Data (jaar)																		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
België						55415	54498	55768	56517	57361	60457	60392	60905	60827	63266	64733			
Nederland						82289	82786	82776	85094	87614	96032	98029	99819	101456	104176	108199			
Frankrijk						267567	265745	264575	275188	279864	295595	301665	303652	304693	311627	318507			
Duitsland ⁽¹⁾						560972	543350	535669	546216	547860	561550	565180	563500	561310	575900	593380			
Verenigd Koninkrijk																			
Luxemburg						3111	2972	3075	3249	3377	3602	3767	3971	4048	4135	4226			
Denemarken						30154	31702	33019	33806	36104	39957	39698	40458	40336	41667	45033			
Slovenië						4663	4910	5380	5892	6251	6506	6875	7223	7647	7902	8213			
EU-15																			
Vlaanderen						37308	36987	37895	38096	39095	41069	40670	41265	41046	42453	43256			
Wallonie						12979	12493	12747	13462	13376	14075	14034	14026	14192	14839	15421			
Baden-Württemberg						95547	94275	94624	97310	98788	103653	106693	106800	107583	108928	112974			
Sachsen						21600	21956	20936	20657	20352	19655	19544	20186	20787	21765	21578			
Lombardia						62031	70393	73412	75841	74890		80851	83660	84360	89770	88885			
Yorkshire and the Humber																			
Aust-Agder															761				
Cataluña						28551	30629	31612	32981	35017	37422	40500	41993	44149	47000	50492			
Île de France						60200	59518,8	57282,6	57505,9	57795	60676	60402	61575	61980	62324	63282			

Bron : Eurostat (laatst geactualiseerd op 30 januari 2009) - http://lep.eurostat.ec.europa.eu/extraction/evalight/EV/Alight.jsp?A=1&language=en&root=/theme/1/req/req_e3vabp95

(1) incl. ex-DDR vanaf 1991

4.5 Oppervlakte voor landbouw

(geactualiseerd februari 2009)

Indicator: Land Use – utilized agricultural area (Eurostat)
Description (Eurostat): Land use – utilized Agricultural area
Meeteenheid: ha (x 1000)
 (conversiefactor 1 km² = 100 ha)

Land / regio	Data (jaar)														
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2008
België	1357	1350	1345	1356	1365	1368	1375	1383	1391	1394	1394	1390	1393	1392	1370
Nederland	2006	1991	1986	1992	1976	1969	1983	1967	1974	1967	1956	1932	1949	1924	1866
Frankrijk	30457	30332	30210	30089	30013	29968	29910	29856	29809	29779	29699	29632	29556	29503	29418
Duitsland ⁽¹⁾	18032	17137	16950	17162	17308	17344	17335	17327	17373	17152	17067	17042	16974	17008	
Verenigd Koninkrijk	17862	17775						16557	16492	16451	16286	16519	16352	16410	
Luxemburg	127	126	126	127	127	127	126	133	127	127	135	128	128	127	129
Denemarken	2788	2786	2755	2711	2713	2722	3007	2966	2977	2998	2965	2689	2676	2642	2695
Slovenië		842	567	565	522	538	525	494	491	499	515	510	505	509	499
EU-15	137509	135449						132272	132117			131017	130728		
Vlaanderen	604	602	602	610	616	619	625	631	636	637	637	635	636	633	622
Wallonie	753	747	742	746	749	749	749	752	754	757	757	755	757	759	748
Baden-Württemberg	1490	1483	1481	1485	1483	1477	1475	1470	1497	1473	1463	1465	1457	1453	1436
Sachsen	1052	839	805	854	900	902	908	908	913	918	918	922	919	914	918
Lombardia	1145	1141	1134	1135	1120	1151	1108	1136	1142	1174	1148	1144	1150	1004	934
Yorkshire and the Humber	1068	1072	1071	1008	994	994	1009	1060	1053	1048	1045	1064	1057	1062	
Aust-Agder															
Cataluña	1411	1325	1306	1295	1277	1202	1192	1199	1190	1194	1187	1176	1188	1182	
Île de France	596	594	592	589	588	590	589	588	587	587	586	585	584	583	578

Bron: Eurostat (laatst geactualiseerd op 16/12/2008) - http://epp.eurostat.ec.europa.eu/extraction/evalight/EVALight.jsp?A=1&language=en&root=/themes5/agr/agr_r_landuse
 (1) incl. ex-DDR vanaf 1991

Bijlagen

Bijlage 1: Contactpersonen bij de betrokken regio's

✓ Aust-Agder

Dag Matzow
Senior advisor
The County Governor in Aust-Agder

Frode Brunvoll
Senior Adviser
Division for environmental statistics

✓ Baden-Württemberg

Ruth Heesen

- Landesanstalt für Umwelt, Messungen und
Naturschutz Baden-Württemberg

Dr. Rosemarie Zimmermann

- Landesanstalt für Umwelt, Messungen und
Naturschutz Baden-Württemberg

✓ Catalunya

Roger Bassols Morey
Gabinet Tècnic
Departament de Medi Ambient i Habitatge
Generalitat de Catalunya

✓ Denemarken

M.Sc. Michael Stjernholm
National Focal Point EEA
National Environmental Research Institute
University of Aarhus

✓ Île-de-France

Marie-Jeanne Briand
Secrétaire générale
DIREN Île-de-France

✓ Lombardia

Mrs. Rita Calicchia
Head, Reporting
Environmental Reporting and Sustainability Tools
Department of Environment State and Environmental Metrology
Italian Agency for Environmental Protection and Technical Services

Dott.sa Monia Maccarini
Responsabile Ufficio Stampa
ARPA Lombardia

Fabrizio D’Amico
President’s Spokesman
Director of International Relations
ARPA Lombardia

✓ Nederland

Sonja Kruitwagen

- Milieu en Natuur Planbureau
Team Nationale Milieubeleidsvaluatie en Duurzaamheid (NMD)

Roel Thomas

National Focal Point EEA
MNP (Netherlands Environmental Assessment Agency)

Laurens Brandes

Projectleider Milieu- en Natuurcompendium

✓ Sachsen

Dr.-Ing. Jens Hennig

- Referat Integrativer Umweltschutz
Sächsisches Landesamt für Umwelt und Geologie

✓ Slovenië

Urška Kušar

- International Co-operation Service
Environmental Agency of the Republic of Slovenia

✓ Yorkshire and the Humber

Tim Ashelford

Sustainability and Rural Affairs
Government Office Yorkshire and The Humber

Neil Maycock

- Defra Environmental Statistics & Indicators Division

European Environment Agency Coordination / Deputy UK - NFP for the EEA

✓ Wallonië

Isabelle Callens

- Centre d'études du développement durable (C.E.D.D.)
Campus du Solbosch

Bijlage 2: Geraadpleegde (data)bronnen

Eurostat	http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090_30070682_1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL
European Environment Agency (EEA)	http://www.eea.europa.eu/en en http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice/ EEA AirBase : http://air-climate.eionet.europa.eu/databases/airbase/ Common Database on Designated Areas (CDDA) : http://dataservice.eea.europa.eu/dataservice/metadataails.asp?id=1047&i=1
OESO	Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) – statistics portal : http://www.oecd.org/statsportal/0,3352,en_2825_293564_1_1_1_1_1,00.html http://stats.oecd.org/WBOS/index.aspx http://www.icp-forests.org/
ICP-forests	http://www.icp-forests.org/
België	Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) : http://statbel.fgov.be/home_nl.asp
Nederland	Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS): http://statline.cbs.nl/statweb/ Milieu en natuurcompendium (MNC): http://www.milieuennatuurcompendium.nl/
Denemarken	Danmark Statistics www.statbank.dk
Slovenië	Kazalci okolija v Sloveniji (KOS) - via de Eionet portaal in Slovenië (http://eionet-en.arso.gov.si/) rechtstreeks op http://kazalci.arso.gov.si (Engelse versie : http://kazalci.arso.gov.si/kazalci/index_html?lang=1)
VS	Fedstats : http://www.fedstats.gov/
Noorwegen	Statistics Norway : http://www.ssb.no/english/
Vlaanderen	Departement Leefmilieu, Natuur en Energie: http://www.lne.be/themas/beleid/beleidsplanning/opvolging_milieubeleid/indicatoren Studiedienst van de Vlaamse Regering : http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/default.aspx Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) : http://www.vmm.be/ Milieurapport Vlaanderen (MIRA) : http://www.milieurapport.be/ Intergewestelijke Cel voor het Leefmilieu (IRCEL) : http://www.irceline.be/ Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO): http://www.inbo.be/content/homepage_nl.asp Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO) : http://www.ilvo.vlaanderen.be/index_nl.htm
Baden-Württemberg	Umweltindikatoren Baden-Württemberg : http://www.lubw.baden-wuerttemberg.de/servlet/is/21651/ . Statistisches Landesamt Baden-Württemberg – Umwelt, Verkehr, Energie : http://www.statistik.baden-wuerttemberg.de/umweltVerkehr/

Sachsen	Umweltindikatoren Sachsen : http://www.umwelt.sachsen.de/de/wu/umwelt/lflug-internet/documents/Umweltindikatoren_fuer_Sachsen_2006.pdf Umweltstatus : http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/index.asp
Yorkshire and The Humber	Regional Sustainable Development Indicators, 2006 : http://www.sustainable-development.gov.uk/progress/data-resources/regional.htm Regional sustainable development indicators factsheet, versie 31/01/2008 : http://www.sustainable-development.gov.uk/progress/regional/documents/yorkshire_and_humber_factsheet.pdf UK Environment Agency - Outlook for the Environment' http://www.environment-agency.gov.uk/regions/northeast/631482/631490/?version=1&lang=e
Wallonië	Rapport analytique sur l'état de l'environnement wallon 2006-2007 http://environnement.wallonie.be/eeew/default.aspx
Catalonia	GENCAT, web del Departament de Medi Ambient i Habitatge : http://mediambient.gencat.net/eng/. Data of the environment in Catalonia (2007) : http://mediambient.gencat.net/cat/el_departament/actuacions_i_serveis/publicacions/dades_2007_ang.pdf. Statistics website of Catalonia (English version) : www.idescat.net/en
Île-de-France	Institut Français de l'ENVironnement (Ifen) - web EIDER : http://eider.ifen.fr/Eider/

Bijlage 3: Overzicht van de bij de bevraging niet-weerhouden indicatoren

Gegeneerd verpakkingsafval	Recycling of packaging waste as a share of packaging used in EU Member States. The amount of packaging used is expected to equal the amount of packaging waste generated because of its short lifetime
<i>CSI 17</i>	Total packaging used in EU Member States in kg per capita.
Bebouwde oppervlakte	Corine land cover classification, class 1
<i>CSI 14</i>	Increase in the amount of agriculture, forest and other semi-natural and natural land taken by urban and other artificial land development. It includes areas sealed by construction and urban infrastructure as well as urban green areas and sport and leisure facilities.
Biochemisch zuurstofverbruik oppervlaktewater	Annual average biochemical oxygen demand (BOD5), obtained from representative River stations.
<i>CSI 19</i>	The key indicator for the oxygenation status of water bodies is the biochemical oxygen demand (BOD) which is the demand for oxygen resulting from organisms in water that consume oxidisable organic matter.
Management van verontreinigde sites	Number of contaminated sites where management of soil contamination has started. The management starts with a basic survey and investigation, which may lead to remediation, after-care measures and brownfield redevelopment.
<i>CSI 15</i>	The term 'contaminated site' refers to a well-delimited area where the presence of soil contamination has been confirmed. The remediation or clean-up of contaminated sites can result in a full elimination or in a reduction of these impacts. The term "potentially contaminated site" includes any site where soil contamination is suspected but not verified and detailed investigations need to be carried out to verify whether relevant impacts exist. Management of contaminated sites is designed to ameliorate any adverse effects where impairment of the environment is suspected or has been proved, and to minimize any potential threats (to human health, water bodies, soil, habitats, foodstuffs, biodiversity etc.). Management starts with a basic desk study or historical investigation, which may lead to more detailed investigations, remediation or land redevelopment. The indicator shows progress in five main steps: 1) preliminary study; 2) preliminary investigation; 3) main site investigation; 4) implementation of risk reduction measures
Emissie van zware metalen naar lucht	Emissions of As, Cd, Cr, Cu, Hg, Ni, Pb Se, Zn as reported following the EMEP programme (LRTAP Convention).
Overschrijdingen van ozon-drempelwaarde	Number of days with exceedance of the health-related target value for ozone.(120 µg/m³)
Status van de Rode Lijst-soorten	Status of the following IUCN Red List categories of threatened species; vulnerable, endangered, critically endangered
Volume personenvervoer	Volumes of passenger transport by car, bus, coach and train. (Estimates of passenger transport by air, if available)
<i>CSI 35</i>	Volume of passenger transport relative to GDP
	Eurostat SI 'Volume of passenger transport relative to GDP : The ratio between passenger-kilometres (inland modes) and GDP (in constant 1995 EUR). Inland passenger transport includes transport by passenger cars, buses and coaches, and trains:

Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen	Use of plant protection products, i.e. the total consumption of herbicides, fungicides, insecticides and plant growth regulators, as reported to the European Crop Protection Association (ECPA)
Publicke uitgaven mbt milieu	Public expenditures for environmental management by the authorities of the nation /region relative to the total public expenditures.

Colofon

Vlaamse Overheid
Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
Afdeling Milieu-, Natuur- en Energiebeleid
Dienst Beleidsvoorbereiding en -evaluatie

Verantwoordelijke uitgever

Jean-Pierre Heirman
Secretaris-generaal
Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
p/a Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

Contact

Jeroen Van Looy (jeroen.vanlooy@lne.vlaanderen.be)
Koning Albert II-laan 20, bus 8
1000 Brussel

Depotnummer

D/2009/3241/098

Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
Koning Albert II - laan 20 bus 8 - 1000 Brussel
Telefoon: 02 553 80 11 - Fax: 02 553 80 05 - info@lne.be - www.lne.be